

ALEVİ KÜLTÜRÜNDE ÇOCUK YETİŞTİRME VE KADININ KONUMU*

Hatice YALÇIN**

Öz

Alevi toplumların inanç sistemleri ile felsefeleri aile yaşantılarında, kadınlara yaklaşımlarında ve çocuk eğitiminde belirleyicidir. Bu araştırma, Alevi toplumların geleneksel kültürde aile durumlarını ve çocukların yetiştirilmesiyle ilgili genel bilgileri ortaya koymaktadır. Çalışmada Türkiye'deki Alevi-Bektaşî geleneğinde kadınların durumu, geleneksel Alevi-Bektaşî aile yaşantısı ve Alevi inancına uygun çocuk yetiştirme geleneklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Alevilik sadece bir inanç ve ritüeller dizisi olarak ortaya konmayıp, bir toplumsal olgu olarak Alevi inancında aile, kadın ve çocuk yetiştirme konuları farklı sosyal ve kültürel yönlerden değerlendirilmiştir. Çalışma sonunda elde edilen veriler, Alevi kültüründe aile, kadın ve çocuk yetiştirme hakkında önemli ipuçları vermektedir. Aynı zamanda Alevi-Bektaşî inancında bebelere ad koyma ve çocuklara yönelik bazı geleneksel uygulamalara da yer verilmiştir. Ülkemizde Alevi-Bektaşî geleneğinde aile yaşantısı, kadının statüsü ve Alevi inançlarına uygun şekilde çocuk yetiştirilmesiyle ilgili yapılan çalışmalar oldukça yetersizdir. Alevilerde çocuk yetiştirmeyle ilgili bilgilerin elde edilebilmesi için, çocuk yetiştirme tarzlarında belirleyici olabilecek toplumsal yapılar, toplumsal ilişkiler, aile yapıları, çocuk yetiştirme anlayışları, çocuğa yönelik aile tutumları, ailelerin kültürel, eğitsel durumları gibi konular da araştırma kapsamı içerisinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alevi, Alevilik kültüründe aile, Alevilikte çocuk, Alevilikte kadın

BRINGING UP CHILDREN AND WOMEN'S STATUS IN ALEVI CULTURE

Abstract

The beliefs and philosophy systems of Alevis are decisive on their lives, approaches to women and child education. This research reveals general facts of Alevian family status in traditional culture and child upbringing. In this research, it was aimed to determine the place of women in Alevism. Bektashi customs, traditional Alevian-Bektashi family life and bringing up children in accordance with Alevian beliefs. Not only Alevian belief was put forward as a set of beliefs and rituals, but also as a social fact, the subject of family, woman and bringing up children were evaluated in terms of social and cultural perspectives. The data gathered following the research give significant clues about family, woman and bringing up children in Alevian culture. At

* Makalenin Geliş Tarihi: 07.02.2016, Kabul Tarihi: 18.04.2016

** Yrd. Doç. Dr., KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, Konya/ Türkiye, ht_yalcin@hotmail.com

DOI: 10.12973/hbvd.79.203

the same time, giving a name to children and some types of traditional practices were also stated in Alevi-Bektashi faith. The research studies conducted in our country are inadequate in terms of life experiences in Alevian tradition, the status of women and bringing up children in accordance with Alevian beliefs. In order to be able to attain information about bringing up a child in Alevian tradition, the determinant social structures in bringing up a child, social interactions, family structures, understanding of bringing up a child, family attitudes towards a child, social and educational situations of families were evaluated under the scope of this research.

Keywords: Alevism, family in the Alevian culture, the child in Alevism, women in Alevism

1. Giriş

Alevilik; Anadolu'da farklı dinlere, inançlara ait motiflerin İslam Dini'ne ait bazı motiflerin etkileşimi ile şekillenmiş, İslam'ın alt formlarından biridir (Yazıcı, 2011: 414). Alevilik terimi Türkiye'de ve daha az sayıda Suriye, İran, Irak, Bulgaristan, Yunanistan, Romanya ve Arnavutluk'ta bulunabilen yaygın bir dini cemaat olarak tanımlanmaktadır (Çamuroğlu, 2003: 96; Gümüş, 2011: 10).

Alevi kelimesi sözlükte "Ali'ye mensup", "Ali'ye ait" ve "Ali soyundan olan" anlamlarına gelmektedir (Yaman, 2001: 16). Aleviliğe terim olarak siyâsi, itikâdî ve tasavvufî açıdan çeşitli anlamlar yüklenmiştir (Üçer, 2005: 162). Alevilik yaşam felsefesi olarak görülebildiği gibi Ali yandaşlığı olarak ya da dini bir yapılanma olarak da görülmektedir (Gümüş, 2011: 11). Bazı çalışmalarda Alevilik bir mezhep olarak görülmekte ve mezhep "inanç esaslarını veya amelî hükümlerini anlama ve yorumlama konusunda kendine özgü yaklaşımlara sahip düşünce sistemi; bu yaklaşımlar etrafında meydana gelen ekolleşmenin ürünü olan ilmi ve fikri birikim" şeklinde tanımlanmaktadır (Özcan, 2013: 31-32).

Alevilik/Bektaşılık kavramı ilk olarak 19. yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır. Daha önce bu kavramların hitap ettiği toplulukları ifade etmek için Kızılbaş, Rafizi gibi kavramlar kullanılmaktaydı. Osmanlı döneminde Alevilik, genel olarak "düzeltilmesi, yola getirilmesi, hidayete erdirilmesi" gereken bir "sapma" olarak görülmekteydi (Aydın, 2007: 142). Oysa Alevi-Bektaşî inanç sistemi, Türk kültürünün önemli zenginliklerindedir. Orta Asya'dan Balkanlara, Mısır'a kadar uzanan geniş bir coğrafyada yaşayan bir inanç zümresi söz konusudur (Aydın, 2007; Bruinessen, 2005). Alevilik, tarihsel olarak Hz. Ali soyuna dayandırılmaktadır. Ancak Alevi kimliği günümüze kadar pek çok kültürden etkilenmiş ve hala oluşum sürecinde olan bir kavram olduğundan tek bir noktaya dayandırıp tanımlamak mümkün değildir (Gümüş, 2014). Kaymakcan'ın (2009) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenleri üzerinde yapılan araştırmada sorulan "Aleviliği nasıl tanımlarsınız?" sorusuna %0,8'i din, %15,3'ü mezhep, %11,2'si tarikat, %23,8'i yaşam biçimi, %19,1'i Şia'nın bir kolu, %21,6'sı siyasi oluşum cevaplarını vermiştir.

1960'lar ve sonrasında itibaren Batı'ya göçlerin artmasıyla birlikte Aleviler, Batı'daki insan hakları kavramıyla karşılaşmışlardır. Aleviler Batı'da sık gündeme gelen bu kavramı Türkiye'de kendi kimlikleri için uygulamaya başlamışlardır. Alevi geleneklerinin iletişim ağı kanalları ile kamusal alanda sık duyurulması süreci sonunda Alevi aydın zümresi oluşmuştur. Alevilik geleneklerinin medyaya taşınması sonucunda gizli olarak ve daha çok sözlü şekilde devam eden Alevilik, gizli kimlik olmaktan uzaklaşmıştır (Şahin, 2002: 123).

Kaplan (1999), Alevi derneklerinde yapılan dizi seminerlerde 10 farklı şehirde, Alevi değerlerini ortaya koymak ve Alevi kimliğinin yoğunlaştığı alanları belirlemek amacıyla anket uygulamıştır. Aleviliğin insana değer veren öğretisi ve felsefesi en çok beğenilen değer olmuştur. Kadın erkek eşitliğini savunması (%79) ve cemde bacı kardeşlerin birlikte ibadet etmeleri (%80) aynı orandaki cevaplarla en çok değer verilen bir konudur. Bu sonuçlardan yola çıkılarak Alevi kimliğinin belirli değerler üzerine oturduğunu ve Alevi insanının bu değerlerle özdeşleştiği sonucu çıkarılabilir (Kaplan, 1999).

1.1 Araştırmanın Konusu ve Amacı

Türkiye'nin toplumsal yapısını anlamak ve açıklamak için önemli birer toplumsal yapı örneği olan "Alevilik-Bektaşılık" olgularını anlamaya dönük çalışmalar, Alevilik inancının sosyolojik içeriğini belirlemeyi amaçlamaktadır. Ancak bu alanda çalışmalar yetersizdir ve genellikle kavramları betimleme ya da kaynak taramaya yönelik çalışmalardır. Oysa Türkiye coğrafyasının önemli bir kültürel yapısı olan Alevilik-Bektaşılık değer ve inançları aile, kadın ve çocuk yetiştirme yönünden de araştırılmalıdır.

Araştırmamız Alevi inancında aile, kadın ve çocuk yetiştirme açısından bilgiler sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmamızda Alevilik sadece bir inanç ve ritüeller dizisi olarak ortaya konmayıp, bir toplumsal olgu olarak Alevi inancında aile, kadın ve çocuk yetiştirme konuları farklı sosyal ve kültürel yönlerden değerlendirilmiştir.

1.2 Araştırmanın Varsayımları

Araştırma, var olan durumu belirlemeye yönelik ilişkisel tarama modeline göre düzenlenmiş betimsel bir çalışmadır (Bal, 2001: 64).

Araştırmaya başlamadan önce bazı ön bilgiler değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler konuyla ilgili yapılmış çalışmalardan çıkan sonuçlardır. Bu noktada araştırmamızın varsayımları şunlar olacaktır;

-Türkiye genelinde aynı özelliklere sahip bir Alevilik inancı yoktur.

-Alevilik inancında kadının statüsü farklı özellikler bakımından ele alınmalıdır.

-Alevilik inancında çocuk yetiştirmeyle ilgili geleneksel inanışlar sürdürülmektedir.

-Alevilik inancında çocuklara verilen değer önemli bir yer tutmaktadır.

-Dini inanışlar, çocukların yetiştirilmesini önemli ölçüde etkilemektedir.

Türkiye'deki Alevi-Bektaşî geleneğinde kadınların durumunun, geleneksel aile yaşantısının ve Alevi inancına uygun çocuk yetiştirme geleneklerinin araştırıldığı çalışmalar yetersizdir. Bu probleme dayalı olarak aşağıdaki araştırma soruları oluşturulmuştur:

a. Alevi-Bektaşî geleneğinde kadınların durumu nedir?

b. Alevi-Bektaşî geleneğinde geleneksel aile yaşantısı nasıldır?

c. Alevi-Bektaşî geleneğinde çocuk yetiştirme gelenekleri nelerdir?

Bu değerlendirmeler ışığında araştırmamızda Alevi toplumlarda aile, kadın ve çocuk yetiştirme kavramları derinlemesine ele alınmıştır.

2. Alevi Toplumlarında Kadın ve Anne Kimliği

Bir toplumun kadına bakışı o toplumun medeniliği hakkında bir fikir vermektedir. Gerek Dünya'da gerekse Türkiye'de kadına verilen haklar gelişmişliğin bir ölçütü olarak algılanmaktadır.

Alevilere göre insan, Allah'ın en üstün, en mükemmel, en eksiksiz yaratış gücünün bir sembolüdür. Alevi meclisinde "kadın-erkek" kavramı yerine "insan" kavramı vardır. "Can" ifadesi tercih edilir. "Can", "canlar", "erenler" ifadesi sadece kadın veya erkek için kullanılmamaktadır. Her iki cins için ortak olarak kullanılan bir deyimdir (Özcan, 2005a). Ailede, toplumda, dinsel hayatta kadın-erkek ayrımı yapılmamakta, kadını Hakk'ın nuru olarak görmektedirler. Kadın ve erkek toplumun her alanında eşittir. Örneğin, evde anne ve babalar çocukları arasındaki kız-erkek ayrımı yapmazlar. Evlilikte kadın ve erkek hakları eşittir (Gümüş, 2011: 17). Alevilikte asılan insandır. İnsanın da cinsiyeti önemli değildir (Çamuroğlu, 2003).

Alevilikte kadın "Hz. Fatma'nın yaşayan temsilcileri" olarak görülmektedir (Bahadır, 2004a: 13). Anadolu kültürünün kadını ilgilendiren her alanında Hz. Fatıma ile ilgili inanışlarla karşılaşmaktadır. Hem sözlü kültürde ve halk inançlarında hem de yazılı metinlerde Hz. Fatıma, son peygamberin nesli kendisiyle devam eden çocuğu, Hz. Muhammed'in en sevdiği kızı, Hz. Ali'nin eşi, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in annesi özelliklerine sahip hemcinslerine model kadın olarak yer almaktadır. Anadolu folklorunda Hz. Fatıma uğur ve bereketin timsali, kadınlara yapılan duaların öznesi ve ahirette kadınların şefaathanesidir. Hat sanatında ise ismi İslam büyük-

leriyle birlikte genellikle celi-sülüs hattıyla levhalarda yer almaktadır (Yazıcı, 2011: 205).

Ailevi toplumlarda annelik ve eş olma gibi iki temel vasıftan ötürü kadın kutsal sayılır (Özcan, 2005a). Annelik vasfı kadının üretkenliğini temsil eder ki, bu durum aile kurumunun temel taşının aslında kadın olduğunun göstergesidir (Ulusoy Yılmaz, 2013: 25).

Hacı Bektaş Veli döneminde kadınların sosyal hayatta erkeklerle birlikte hareket ettikleri görülmektedir (Özcan, 2007b). Alevi ve Bektaşilerin kendi aralarında ortaya çıkan herhangi bir anlaşmazlığın çözümünde de kadının önemli bir katkısı vardır. Söz gelimi, erkekler arasında bir kavga çıktığında kavga edenleri ayırmaya güç yetiremeyen kadın, başındaki örtüyü ya da elindeki bir mendili “ketenim önünüze” diyerek kavga edenlerin üzerine attığında kavga ne kadar şiddetli olursa olsun hemen sona erdirilmektedir. Burada “keten” başörtüsüdür ve kadının başının sembolüdür. Kadın “Ketenim önünüze” derken de “başım için bu kavgadan vazgeçin” anlamını kastetmektedir (Ünlüsoy, 2009: 61).

Alevilikte kadın, erkeklerle aynı yetkilere sahip bir varlık olarak kabul edilir. Hatta bazı durumlarda kadının saygınlığı erkektekine göre daha yüksektir. Kadın işini seçme konusunda özgürdür. Toplumda erkeğin yaptığı her şeyi yapabilir (Seyman, 2004: 32). Alevilik konusunu ele alan başka bir çalışmada, Seyman’ın (2004) verdiği bilgilerle örtüşmeyen farklı bir sonuç ortaya konmaktadır. Bahadır (2005b), çalışmasında kadın ve erkek arasındaki toplumsal rol dağılımı ve kadının konumunu araştırmıştır. Sivas’ın Ali Baba mahallesinde 1996 yılında yapılan 62’si erkek, 83’ü kadın toplam 145 Alevi katılımcıyla gerçekleştirilen anketin, ‘Tek çocuğunuz olsa, kız mı, erkek mi olmasını isterdiniz?’ şeklindeki sorusuna katılımcıların %53’ü erkek derken, %24’ü kız karşılığını vermiştir. ‘Bütün aileyi ilgilendiren kararları kim alır?’ sorusuna katılımcıların %37’si erkek derken, kadın diyenlerin oranı yalnızca %16’dır. ‘Kadın haklı olsa da tartışmak yerine susmalıdır’ görüşüne katılanların oranı erkeklerde %45 iken bu oranın kadınlarda %57 olması ilginçtir. ‘Son söz kocanın olmalıdır’ fikrine katılım oranı erkeklerde %43 iken bu oran kadın katılımcılarda %67,5’tir (Sağır, 2000: 123).

Alevi/Bektaşî geleneğinde kadınlar, evlilik ve boşanma konularında önemli haklara sahiptir. Diğer toplumlarda olduğu gibi Alevi ve Bektaşîler tarafından da kutsal bir kurum olarak görülen evlilik, yola ve erkâna girişin ilk deneyimi kabul edilir. Tek eşliliğin yaygın olduğu bu toplumlarda birden fazla kadınla evlenme, problemlere neden olan bir durum olarak değerlendirilir. Kadının hastalığı veya çocuğunun olmaması hallerinde iki eşli evliliklere rastlanılmaktadır. Ancak böyle bir durumda bile iki kadınla evlenenler düşkün kabul edilirler (Bahadır, 2005b: 130).

Alevi ve Bektaşîler arasında erkeğin karısına iyi davranması, onu zor durumda bırakmaması tarikat emridir, buna karşılık kadının da eşine saygılı olması gerekir. Bu

şekilde karşılıklı sevgi ve saygıya dayanan bir aile bağı kurulur (Ünlüsoy, 2009: 61). Aleviler kadınlarla erkeklerin eşit haklara sahip olduğuna inanır; kadın haklarına saygı duyarak kadın ve erkek arasında herhangi bir farkın veya ayrıcalığın olmadığını kabul eder. Erkek eşini aldatırsa kadın durumu dedeye bildirir (Rençber, 2012: 159). Uçar (2006) Abdal Musa Tekkesi üzerine yaptığı sosyolojik bir alan araştırmasında Alevi ve Bektaşilerin aile içi kararlarda kadınının düşüncesine büyük oranda önem verdikleri sonucu çıkmıştır.

Alevi ve Bektaşiler arasında kadın-erkek eşitliği dengesi bulunmakta ise de kadınların yeri ve cem ritüelini yürütüp yürütememesiyle ilgili tartışmalar buna gölge düşürmektedir. Alevi toplumunda kadına verilen önemin gösterilememesi noktasındaki eksiklikler fark edilmektedir ve kadınlara yönelik tarihî gelenekleri günümüzde de yaşatabilmek amacıyla çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Şah Kulu Vakfı, kadın dede yetiştirme amacıyla Ocak 2004'te "Alevilik Eğitim Kursu" açarak, bu kursta kadınların sayısının çok olmasına önem verilmiştir (Ünlüsoy, 2009: 79).

3. Alevi Toplumlarında "Aile" Kavramı

Alevi ve Bektaşi toplumunda aile kurumuna çok önem verilmektedir ve boşanmak uygun görülmez, aile hayatının sürekliliği esastır. Gençlere evlenme tavsiye edilir ve evliliğe özendirilir. Anadolu Aleviliğinde evlilik ve nikâh Hz. Muhammed'in sünneti olarak kabul edilir. Birbirini beğenen kız ve erkeğin hayatlarını birleştirmeye karar vermeleri sonucunda erkek tarafının büyükleri, kız tarafının büyüklerinden kızı isterler. Kız isteme merasimi gerçekleştikten sonra tatlı lokması dağıtılır. Tatlı lokması dağıtımının ardından taraflar uygun bulduğu bir zamanda nişan merasimi yaparlar. Nişan sürecinde taraflar birbirilerini daha çok tanıma imkânına sahip olurlar. Nişanlılık sürecinin ardından düğün için hazırlıklar başlar, hazırlıklar tamamlandığında gençler düğün merasimi ile evlendirilir. Resmi nikâh yapıldıktan sonra gençler, dedenin huzuruna gelirler. Gençlerin anne ve babaları, yakınları ve cemaat, dedenin huzurunda toplandıktan sonra dinî tören niteliğindeki nikâh kıyılır (Rençber, 2012: 158).

Alevilerde tek eşlilik yaygındır. Çok eşlilik toplum olarak tasvip edilmez, hoş karşılanmaz. Herhangi bir sebebi yokken veya ileri sürülen sebepler geçerli sebepler değilse boşanan kişiye toplum olarak sosyal ilişkilerde mahrumiyet yöntemi uygulanır. Bu kişi meydana girmez, Alevi cem erkânlarına ve dinî muhabbetlere katılamaz. Eşlerden herhangi biri sadık olmama, aşırı geçimsizlik, iftira, kul hakkı yeme, adam öldürme gibi olumsuz değerlendirilen davranışlarda bulunursa boşanma talebi kabul edilir; aksi takdirde boşanma talebi kabul edilmez (Rençber, 2012: 159).

Alevi dedelerin yönettikleri bu ocaklarda, Alevi öğretilerine dayalı bir eşitlik söz konusudur. Kadın erkek, genç çocuk herkes aynı haklara ve itibara sahiptir. Dede

öldüğü zaman eşine bir saygı göstergesi olarak “Bacı Anne” denmektedir (Uslu Üstten, 2014: 198).

Dedelik makamında kadınlar dedenin eşi olarak dedenin olmadığı zamanlarda etkin konuma geçmektedirler. Kadının dervişlik aşamasına ulaşması, şiir yazması, resim yapması gibi faaliyetlerde aktif rol almış olması, dedelik makamında kadının erkek ile eşit olduğu söylemini doğurmuştur (Gümüş, 2011: 47-48).

Alevilerde aile reisi, kızının evlenmesi için gereken gayreti göstermelidir. Bunu yapmayan kimse vazifesini yapmamış kötü bir insan sayılır. Alevilerde erkeğin karısına iyi davranması, onu perişan etmemesi, tarikat emridir, daha doğrusu Türk töresinin icabıdır. Kadının da kocasına saygılı olması gerekir, karşılıklı sevgi ve saygıya dayanan bir aile bağı görülür. Kadının erkeği sayması şarttır (Dierl, 1991; Korkmaz, 2008).

Bektaşılık ve Alevilikte evlilik, yani iki cinsin birleşmesi kutsanan bir olgudur. Burada her iki cins, bir beraberlik için akitleşme-sözleşme yaparlar. İnanç esaslarında, sözüne sadık olmak öylesine önemlidir ki, burada verilen söz de yaşam boyu tutulmalıdır (Menemencioğlu, 2011: 131). Bektaşilerde bir erkeğin kadını boşayabilmesi için önce müşşidden yani dededen izin alması gerekmektedir (Kaya, 2006). Boşanma kararını hâkimden önce müşşid verir. Müşşid ise boşanma kararını belli şartlarda verebilmektedir. Söz gelimi boşanmayı kadın ister ve bunda ısrar ederse ya da kadının bir ahlaksızlığı kesin olarak bilinirse boşanma kararı verebilir. Bunların dışında hiçbir nedenle evlilik birliği bozulamaz (Noyan, 1995: 129). Bu açıdan bakıldığında kadına pozitif ayrımcılık yapıldığı söylenebilir. Boşanma kararını hâkimden önce dedenin vermesi, dedelik kurumunun bu toplumdaki işlevini göstermesi bakımından önemlidir. Bu konu kapalı bir toplum anlayışının bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

4. Ailevi Toplumlarda Çocuk

Türkiye’de çocukluk ve çocuk yetiştirme anlayışı tek tip değildir. Farklı kültürel yapıya sahip topluluklarda çocuk yetiştirme tarzları farklı olmaktadır. Aynı dinî inanca sahip bireylerin yaptığı evliliklerde, çocukların genelde anne-babalarının dinini kabul ettikleri görülmüştür (Hoge vd. 1992: 569-580). Buna karşın, farklı dinî gruplara mensup bireyler arası evliliklerde, dinî sosyalleşme konusundaki uyumsuzluktan dolayı çocukların dinî duygularının ve dine bağlılıklarının daha zayıf olduğu tespit edilmiştir (Petersen, 1996: 731-732). “Kız çocukları erkek çocuklarına oranla, aynı dinî inancı paylaşan kişilerle evlenmesi konusunda ebeveynlerinden daha fazla baskı görmektedir” (Knox vd., 2002: 84).

Alevi-Bektaşî geleneğinde çocukların yetiştirilmesi konusunda “musahiplik” kurumunun çok belirleyici bir rolü vardır (Bulut, 2013:103). Musahiplik, Alevi iki

sofunun kıyamete kadar kardeşliğidir (Bozkurt, 2006). Musahipler birbirlerinin davranışlarını kontrol ettikleri gibi çocuklarının yetiştirilmesini de kontrol ederler. Gençlerin, kötü davranışlar yapmaması için takipçi olurlar. Kendi çocuklarına gösterdiği özeni kardeşinin çocuklarına da gösterirler. Musahipler, kardeşlerinin çocuklarını kendi çocuklarından ayırt etmezler ve onlara aynı gözle bakarlar. Temel bilgilerin çocuklara öğretilmesinde musahipler belirleyici bir konumdadırlar. Bir kısım dini bilgiler ve hayata dair konular musahip kişi aracılığıyla erkek ve kız çocuklarına aktarılır. Çocuklar, babalarının musahibini kendi babaları gibi kabul ederler, saygı ve hürmette kusur etmezler. Alevi toplumlar, sünneti Müslümanlığa giriş töreni olarak kabul etmektedirler. Çocuğa “musahiplik” yapan kişi gerektiğinde sünnet masraflarını karşılamakta ve muhasip aileler arasında yedi nesil evlenme yasağı bulunmaktadır (Bulut, 2013: 115).

Alevi toplumlarda çocuğa verilen değer düğün, doğum ve bebeklik döneminden itibaren başlamaktadır. Düğün törenlerinde gelin arabasının önüne doğurganlığı artırma simgesi olarak oyuncak bebek koyma geleneği yaygındır. Tıbbi nedenlerle bebeği olmayan kadınlar, geleneksel uygulamalara sık başvurur. Muska, ziyaret yerleri, kurt postu altından geçme, kırklama töreninde çocuğu kucaklama gibi zararı olmayan bazı uygulamalar, çocuğa verilen önem ile ilişkilidir. Doğum öncesi bebeğin hayati fonksiyonlarını yerine getiren plasenta, çocukla eş olarak görüldüğünden Alevi toplumlarda plasenta ayak basmayacak bir yere gömülmektedir (Yalçın, 2012b: 28).

Alevi ailede çocuk eğitiminde kız ve erkek çocuklar arasında ayırım (TDK Sözlük) yapılmaz. “Eline, diline, beline” düsturu her cinsiyet için de geçerlidir. Cinsel ilişki hariç, evlilik öncesi kız erkek ilişkisi normal kabul edilir. Evlilik öncesi ilişki evliliğe giderse, sonuçtan herkes razıdır. Ailede ve çocuk eğitiminde mahremlik geçerli olmasına karşın, okullarda verilen cinsel eğitim Alevi ailelerce yadırganmamaktadır. “Ahlaklı, ahlaksız” sıfatları her iki cinsiyet için de aynı oranda geçerlidir (Kaplan, 1999).

Balkanhoğlu (2012) Alevi-Sünni evliliklerinin çocuk yetiştirme üzerine etkisini belirleme amacıyla yaptığı çalışmada yapılan görüşmeler neticesinde örneklemin neredeyse tamamının, Alevi-Sünni gruplar arası evliliklerinin çocuk yetiştirme üzerine bir etkisinin olmadığını tespit etmiştir. Toplumdaki genel yargının aksine ebeveynlerin, çocuklarının kendilerini Alevi ya da Sünni olarak tanımlamalarını değil; iyi eğitilmiş, donanımlı ve ahlaki değerlere sahip kimseler olmalarını istediklerini ortaya koymuştur.

Alevilik inancında, Hz. Muhammed’in, Hz. Ali’nin ve Hz. Fatıma’nın sahip olduğuna inanılan olağanüstü özelliklere Ehl-i Beyt’in çocuk üyeleri olan Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin’in ve onların soyundan gelenlerin de sahip olduğuna inanılmaktadır.

Bu inanç, Aleviliğin temelini, çıkış noktasını oluşturduğu gibi günümüze kadar varlığını sürdüren Alevi toplum yapısının da inanç kaynağını oluşturmaktadır. Dolayısıyla Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin çağları, kuşakları, yerel kültürlerin dar kalıplarını aşan etkisiyle, asırlardır farklı toplumları oluşturan tüm sosyolojik katmanların her birini çeşitli gerekçelerle etkilemektedir. Bu çocuklar Alevi topluluklar için etkilenenin ötesinde, Aleviliği şekillendiren ana dinamik niteliğindedir (Yazıcı, 2011: 237).

Kırsal yörelerdeki Alevi topluluklarda geleneksel uygulamalar sürdürülmektedir (Korkmaz, 2008: 27). “Ocağı tütürmesi” için erkek çocuk istenmektedir. Kız çocuklara 5-6 yaşından itibaren ev işleri öğretilmektedir. Demirbilek (2007) çalışmasında kız çocukların ilköğretimden sonra okula gönderilmediğini belirtmektedir. Ancak 2014 TÜİK verilerine göre 2013/2014 döneminde 4+4+4 sistemine geçildiğinden, bu yıla ilişkin sınıflama farklılık göstermekle birlikte, Türkiye genelinde kız çocuklarının ilköğretim öğrenimi görme oranı %98,4’tür (TÜİK, İstatistiklerle Çocuk, 2014). Geniş aile içinde yer alan çocukların sorumluluğu tek başına onu doğuran anneye ait olmamakta, ailedeki yetişkin tüm kadınlar çocukların sorumluluğunu ortak olarak paylaşmaktadırlar. Babalardan çok anneler kız çocuklarını ayırmaktadırlar. Örneğin, sofrada erkeklerden sonra yemek yemeleri, ilkokuldan sonra okutulmamaları, küçük yaşlarda ev işlerinde çalıştırılmaları, soyun devamı için erkek çocukların daha değerli görülmesi konularında anneler daha katı kurallara sahiptirler (Demirbilek, 2007: 71). Ancak kente göçle birlikte kırsal kesimde görülen cinsiyet ayrımı hafiflemeye başlamıştır. Artık kız çocuklarının da erkekler kadar eğitim görmeleri ve çalışmaları benimsenmeye başlanmıştır. Aile içinde kadının da söz hakkı bulunmaya başlamıştır. Günümüzde eğitim düzeylerinin yükselmesiyle birlikte kentsel yaşamdaki Alevi kadınlar çalışma yaşamının içine girmektedirler. Kent yaşamıyla birlikte doğum kontrol yöntemi gündeme gelmektedir. Daha az sayıda çocuk yapılmaktadır. Çocuklar çekirdek ailede dünyaya geldiğinden sorumluluk önceden olduğu gibi geniş aile içindeki yetişkin kadınların ortak konusu olmaktan çıkmış, ağırlıklı olarak anneye kalmıştır. Anne artık tarlada çalışmadığı ve ev içinde yer aldığından büyük çocuk küçük kardeşe bakmaktan kurtulmuştur. Artık kız çocukların okuması için aileler çaba göstermektedirler (Demirbilek, 2007: 72).

Aktaş (1999), Alevilerin yoğun olarak yaşadıkları alanlardaki aile tiplerini araştırmıştır. Alevi köylerde ailelerin %83’ü çekirdek aile %12’si geleneksel geniş aile; %3’ü geçici geniş aile; %2’si parçalanmış ailelerden oluşmaktadır. TÜİK 2012-2013 Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması’nda hane halkı yapısı incelenmiştir. 2012 yılında %8,6 olan tek kişilik hane halkı oranının 2013 yılında %8,9’a, 2012 yılında %8,1 olan tek ebeveynli hane halkı oranının 2013 yılında %8,2’ye yükseldiği; üç kuşaklı içeren geniş hane halkı oranının ise 2012 yılında %13,5’ten 2013 yılında %13,1’e düştüğü belirtilmektedir. TÜİK verilerinde Alevilerin yoğun olarak yaşadıkları alanlarda aile tipiyle ilgili veri bulunmamaktadır.

Aktaş'a (1999) göre köylerde egemen aile biçimi genellikle çekirdek ailedir. Çekirdek aile biçimi daha yaygın olduğu köylerde tespit edilen çekirdek aile oranı, Timur'un Türkiye genelindeki köyler için tespit ettiği %55.4'ten ve Merter'in Malatya köyleri için tespit ettiği %65.7'den büyük; geleneksel geniş aile oranı ise Timur'un tespit ettiği %25.4'ten ve Merter'in tespit ettiği %23'lük orandan küçük çıkmıştır. Köylerin bir örnek olmaması, köylerin toplumsal-kültürel yapılarına ve çeşitli faktörlerin bu yapıyı farklı derecelerde etkilemelerinden kaynaklanmaktadır (Aktaş, 1999).

Modernleşme, küreselleşme, göç, kadın hakları, iletişim imkânlarının artması gibi unsurlar Alevi aile tiplerinin genel yapısında değişim oluştursa da, diğer dini inançları olanlar yerine Alevi inancı olan çiftlerin evlilikleri desteklenmekte, bu durum aile tipini ve çocuklarını yetiştirme tutumlarını da etkilemektedir (Balkanlıoğlu, 2011: 302).

Alevi toplumlarda çocukların oruç tutmalarının gelişimleri açısından doğru olmadığı inancıyla çocuklara belli bir yaşa gelmeden oruç tutturulmamaktadır. Kerbela'da katledilen tüm şehitlerin anıldığı yas zamanı olan Muharrem ayında çocuklara et yemeklerinin yenmeme ve eğlence yapılmama nedenleri açıklanmaktadır. Aşure duası çocuklarla birlikte okunmakta, çocuklara dağıtılmaktadır. Çocuklara lokma gülbankı öğretilmekte, helal bir emekle kazanılmış nimetlerle kurulmuş bir sofrada okunduğu ve yalanla, hileyle elde edilmiş kazançtan meydana gelen sofrada lokma gülbankı okunmayacağı öğretilir.

Ayrıca Alevilikte önemli bir yeri olan Hızır'ın hikâyesi erken yaşta anlatılmaktadır. Çocuğa her insanın potansiyel bir Hızır olduğu, diğer insanlara yardım ettikçe kendilerinin de bir Hızır olabileceği anlatılmaktadır. Hızır kavramıyla çocuklara iyilik, paylaşım, yardımlaşma, dayanışma değerleri öğretilmektedir. Çocuklara cem ayinlerinde söylenen On İki İmamların ve Hacı Bektaş Veli gibi Alevi ulularının adlarının geçtiği dualar öğretilmekte, erken yaştan itibaren kültürlerini sürdürme konusunda telkinler yapılmaktadır (Kaptan, 2013: 11).

4.1 Alevi Toplumlarında Çocuğa Ad Koyma ve Çocuklara Yönelik Uygulamalar

Alevi toplumlarında çocuğa konacak adın, onun kişiliğini, geleceğini, toplum içerisindeki yerini ve başarısını etkileyecek simgesel bir öz taşımasına özen gösterilir. Çocuğa verilecek olan ismin anlamı, onu taşıyan çocuğun kişiliğini, geleceğini onun toplum içindeki başarısını ve yerini belirleyeceğine inanılır. Doğan çocuğun yaşaması için Dursun, Duralı, Durmuş, Durdu, Durhasan gibi isimler verilmektedir. Yeni doğan bebeğe Ali, Hasan, Hüseyin, Fatma, Tâki gibi dini isimler konur. Ebubekir, Ömer, Osman, Yavuz, Selim gibi isimler tercih edilmez (Yalçın, 2011a).

Yeni doğan çocuğuna güzel bir isim koymak, Alevi kültüründe anne babanın en önemli görevlerinden sayılmaktadır. Alevi toplumlarda genellikle çocuğun adını babası veya dedesi koyar. Baba veya dede bir rüya görürse, rüyada kendilerine lokma verilirse, lokmayı kimden almışlar ise dünyaya yeni gelen çocuğa onun ismi verilir (Eğri, 2008). Göbek adı da önemlidir; çocuğun göbeğini kesen kimse hemen o anda adını koyar (Yalçın, 2012b).

Bazı Alevi toplumlarda bebeğe doğumunun yedinci gününde yemek davetiyle birlikte ad konmaktadır. Bebeği tebrik etmeye gelenlere sunulan ve cuma ya da pazar akşamları tercih edilen yemek, lokma olarak adlandırılır (Oytan, 2012). Bu yemek; pirinç, et, nohut, soğan, kişniş ve fıstıkla yapılır. Bektaşilikte de, Lokma Ali'nindir inancı vardır. Lokma duasında "Bismillah, Bismişah, Allah Allah. Hizmetleriniz kabul ola. Lokmalarınız kurbanlarınız ulu dergâha yazılmış ola. Hak Muhammed Ali'nin didarından, İmam Hüseyin'in darından, On İki İmam'ın katarından ayırmaya. On dört masumu pak, on yedi kemeri best ve kırklar şefaatiniz ola. Emeğiniz zaya gitmeye. Her iki cihanda yüzünüz ak, imanınız pak ola. Ömrünüz bereketli, yuvanız meserretli ola. Dil bizden nefes Pir'den sayıla Allah eyvallah Huu..." sözleriyle dua edilir. Sofrada bulunan kalabalık, bu duaya "Allah, Şah, huu dost" diyerek yanıt verir. Yemeğe Alevi dede, aile büyükleri ile yakın akrabalar çağrılır. Sofralar toplu olarak kurulur, yemek hep birlikte yenir. Ardından sofrada dua yapılır. Bebek sevincini paylaşanların yaptığı lokma paylaşımı töreninde sofrada belli bir nizam içinde oturulur (Akbal, 2014; Yalçın, 2011a). Yemekler yenildikten sonra Alevi Dede "Hüseyin'e selam, Hüseyin'e rahmet" diyerek suyunu içer ve sonra lokma paylaşımı törenini yine bir dua ile sonlandırır: "Bismillaah, bismişaah. Allah Allah. Bu bitti, yenisi gele. Hak Muhammed Ali bereketini vere. Yiyip yedirenlere, pişirip kotaranlara, nuru iman, aşkü şevk ola. Hizmet sahipleri hizmetlerinden, evlat sahipleri evlatlarından şefaet bula. Lokma hakkına, evliya keremine, cömertler cemine; Allah, eyvallah; huu dost". Bu duanın ardından çocuğun yaşamının şerbet gibi tatlı ve mutlu olması için dua edilir ve tüm cemaate şerbet ikram edilerek örf ve adetler yerine getirilir (Kaptan, 2011a).

Sofradan kalkılınca birlikte konulacak ad kararlaştırılır. Önceden kararlaştırılmış ise kararlaştırılan adın onayı büyüklerden alınır. Bundan sonra ailenin erkeklerinden en büyük olanı orta yere çağrılır. Çağrılan kişi abdest alır. Bebek kucağına verilir. Bebek kucakta olduğu halde yüzünü güneye dönerek ezan okunur ve bebeğin kulağına üç kez adını söyler. Böylece bebeğe ad konmuş olur. Ad konulmasından sonra bebek kucaktan kucağa gezdirilir. Bebeği kucağına alan her kişi bebeğe iyilikler, sağlıklar, uzun ömürler diler ve kundağının arasına armağanını sıkıştırır. Bebeğin elden ele gezdirilmesinin ardından mevlit okunur (Yalçın, 2011b) "Bismişah. Allah Allah, Bebek hayırlı ola, hayırlar feth ola şerler defola, dualarınız kabul ola" dualarıy-

la bebeğe konulan isim ve bebeğin doğum kutlamaları ritüeli tamamlanır (Kaptan, 2011a).

Çocuğun hem sağlıklı hem de hayırlı bir evlat olarak doğması için kurbanlar kesilir. Ayrıca doğumdan önce, annenin kolay doğum yapması ve doğum sırasında tehlikeli durumlarla karşılaşmaması için de önceden bazı yerler, yatırlar, evliyalar ve ziyaret yerleri gezilir ve dua edilir (Yıldırım, 2010: 19). Çocukları çok yaşamayan ya da çocuğu olmayan kadınlar, dedelere ve ocaklara giderler (Keskin, 2001: 41-54). Ocaklara giden kadınlar orada bir gece kalır. Ocaktan aldıkları toprağı başlarının altına koyarlar. Çocuk düşmemesi için yılan, köpek vb. hayvanlardan uzak durulur (Yıldırım, 2010: 21).

Alevi toplumlarda eskiden yaygın olan ama günümüzde az görülen 'beşik kertme' uygulaması da sürmektedir. Anadolu insanında söz vermek, insani ilişkilerde çok önemli bir yere sahiptir. Eski Türklerde kişinin sözünde durması, onun namusunu, şerefini temsil etmekteydi. Söz vermek, kutsal ve dinî nitelik taşıyordu. Bu sebeple verilen sözden dönülmesi söz konusu olmazdı, verilen söz mutlaka gerçekleştirilirdi. Tunceli Alevilerinde de bazen çok samimi olan iki aile yeni doğan erkek ve kızlarını büyüyünce birbirleri ile evlendirmek üzere sözleşirler ve her iki bebeğin beşiklerine bire kertik vurarak bu işleme beşik kertme adını veririler. Bu işlem kimi zaman 'loğusa bakma' denen ziyaretler sırasında, kimi zamanda 'beşik düşümü' denen çocuğa hediye sunma sırasında yapılmaktadır. Beşik kertme deyimi, beşikteki kız ve erkek çocukların nişanlandıklarının alameti olarak, ağaç ve tahtadan yapılmış beşiklerinin kenarına bir kertik (işaret) konmasından türemiştir (Turan, 1992: 7-8).

Alevi geleneklerinde çocuk doğar doğmaz yıkanır ve kokmaması için tuzlanır. Çocuğun altı pişik olmasın diye ateşte kavrulmuş temiz toprak (höllük) konur. Çocuğu cinlerden ve kötü ruhlardan korumak için beşiğinin başına veya çocuk yastığının altına Kur'an veya ekmeç parçası konur. Beşiğe süslemeler yapılır, nazar boncukları takılır. Ayrıca çocuğun nazara gelmesini önlemek için çocuk bir yere götürülürken alınına tencere karası sürülmektedir. Çok ağlayan çocuklar ocaklara götürülerek buralarda kurbanlar kesilir (Yıldırım, 2010: 23).

Alevi-Bektaşî geleneğinde doğa sevgisi de büyük önem taşımaktadır. Çocuk adları doğa isimlerinden tercih edilmekte ve özellikle Sıraç Alevilerinde kız çocuklarına genellikle Gelincik, Zambak, Lâle, Sümbül, Nergiz, Nevruz gibi çiçek isimleri verilmektedir (Gülçiçek, 2002).

Alevi inanç kültürünün temel kurumlarından sayılan kirvelik, Alevi toplumu için vazgeçilmez bir kurumdur. Kirvelik sosyal hayatta dayanışmayı sağlayan, akrabalık bağlarını güçlendiren, birlik ve beraberlik duygularını pekiştiren bir gelenektir. Alevilerde kirvelik, musahiplik kadar kutsal ve önemli görülmektedir. Kirve çocuk-

larının birbiriyile evlenmesi, Alevi geleneğine göre uygun görülmez (Rençber, 2012: 157).

Çocuklara yönelik ad verme, sünnet, kirvelik gibi geleneksel uygulamalar, Alevilik inancında kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetilmektedir. Bunların hepsinin amacı kutsamak, kutlamak, aynı zamanda çocuğu tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır; çünkü yaygın olan inanca göre, çocuk küçük yaşlarda güçsüz, çaresiz ve zararlı etkilere her zamankinden daha çok açıktır. Bu geçiş dönemi Alevi topluluklarda kısmi olarak uygulanmakla birlikte İslâmi uygulamaları da bünyesine alarak değişime uğramıştır.

5. Sonuç

Anadolu'nun kültürel mozaïği, farklı yaşayış ve inanç sistemlerini içinde barındıran bir zenginlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Alevilik kavramı toplumsal süreçleri içeren bir kavram olması dolayısıyla, bu kavram ele alınırken aile, kadın ve çocuk yetiştirme gibi toplumsal olguları da göz önünde tutmak gerekmektedir.

Çalışmamızda öncelikle Alevilik inancıyla ilgili genel bilgiler verilmiş, ardından araştırmanın temel kapsamı ve araştırma amacı ortaya konmuştur. Ardından Alevilik inancı sisteminde aile kavramı, kadının aile içindeki yeri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Alevilik-Bektaşilik inanç sisteminde çocuk yetiştirmeyle ilgili bilgiler derinlemesine ele alınmış ve geleneksel uygulamalarla birlikte çocuğa verilen değer analiz edilmiştir.

Kaynakça

- AKBAL, D. T. (2014). *Ezelden sonsuza Alevilik*. İstanbul: Çıngı Yayıncılık.
- AKTAŞ, A. (1999). Kırsal kesimdeki dönüşüm sürecinde Alevi aile yapısında meydana gelen değişimler. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Kültür Dergisi*, 12: 1-36.
- AYDIN, E. (2007). *Kimlik mücadelesinde Alevilik*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- BAHADIR, İ. (2004a). Alevi-Bektaşili inancına göre kadın. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 32: 13-28.
- BAHADIR, İ. (2005b). *Alevi ve Sünni tekkelerinde kadın dervişler*. İstanbul: Su Yayınları. s.130.
- BAL, H. (2001). *Bilimsel araştırma yöntem ve teknikleri*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Yayın No: 20, Isparta, 63-65.
- BALKANLIOĞLU, M. A. (2011). Influence of Alevi-Sunni intermarriage on the spouses' religious affiliation. *The Journal of International Social Research*, 4(19): 298-316.
- BALKANLIOĞLU, M. A. (2012). Alevi-Sünni evliliklerinin aile ilişkileri ile çocuk yetiştirme üzerine etkileri ve sosyal damgalama. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 62: 163-182.
- BOZKURT, F. (2006). *Buyruk: İmam Cafer-i Sadık buyruğu*. İstanbul: Kapı Yayınları.

- BRUÏNESSEN, M. V. (2005). *Kürtlük, Türklük, Alevilik etnik ve dinsel kimlik mücadeleleri*. Çev. Hakan Yurdakul. İstanbul: İletişim Yayınları.
- BULUT, H. İ. (2013). Alevi-Bektaşî Türkmen geleneğinde sosyal dayanışma ve kardeşlik kurumu olarak “musahiplik”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Kültür Dergisi*, 65: 101-118.
- ÇAMUROĞLU, R. (2003). *Türkiye’de Alevi uyanışı*. Der: T. Olsson, E. Özdalga, C. Raudvere, Alevi Kimliği, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- DAY, R. A. (2005). *Bir tarama değerlendirme makalesi nasıl yazılır? içinde bilimsel makale nasıl yazılır, nasıl yayımlanır*. Çev: G. Ali Altay. Ankara: TÜBİTAK Matbaası.
- DEMİRBİLEK, M. (2007). Alevi kültüründe çocuk. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(2): 65-75.
- DİERL, A. J. (1991). *Anadolu Aleviliği*. Çev. Fahrettin Yiğit. İstanbul: Ant Yayınları.
- EĞRİ, G. (2008). *Tokat İli Bir Sağlık Ocağı Bölgesindeki 15-49 Yaş Grubu Evli Kadınların Doğum Sonu Dönemde Anne ve Bebek Bakımına Yönelik Geleneksel Uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- ERSAL, M. (2011). Alevi inanç sistemindeki ritüelik özel terimler: musahiplik. *Turkish Studies*, 6(1): 1058-1083
- GÜMÜŞ, N. (2011). *Alevilikte Kadın: Şahkulu Sultan Dergâhı’ndaki Kadınların Alevi Kadını Algılayışı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- GÜLÇİÇEK, A. D. (2002). Alevi Bektaşî edebiyatında doğa sevgisi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 22.
- HOGUE, D., PETRİLLO, G., ve SMİTH, E. (1992). *Transmission of religious and social values from parents to teenage children*. *Journal of Marriage and Family*, 44(3): 569-580. <http://www.jstor.org/stable/351580>. Erişim tarihi: 04.02.2016
- KAPLAN, İ. (1999). Alevi kimliği: Bir anketin sonuçları.: www.alevibektasi.eu Erişim tarihi: 06.02.2016.
- KAPTAN, R. (2011a). *Gülbanklar*. İstanbul: Korkmaz Dağıtım.
- KAPTAN, R. (2013b). *Çocuklar için uygulamalı alevilik dersleri*. İstanbul: Yıldız Yayınları.
- KAYA, H. (2006). *Başka bir gözle alevilik kızılbaşlık*. İstanbul: Anfora Yayınları.
- KAYMAKCAN, R. (2009). *Öğretmenlerine göre din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri yeni eğilimler: çoğulculuk ve yapılandırıcılık, değerler eğitimi*. İstanbul: Nesil Matbaacılık, 58-59.
- KESKİN, Y. M. (2001). Kırsal kesimde yaşayan Alevilerde doğum geleneğine ilişkin inanç ve uygulamalar (Elazığ Sün ve Sedefte Köyleri örneği). *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6: 41-54.
- KNOX, D., ZUSMAN, M. E., ve DANİELS, V. W. (2002). College student attitudes toward interreligious marriage. *College Student Journal*, 36 (1): 84.
- KORKMAZ, E. (2008). *Anadolu Aleviliği, felsefesi-inancı-öğretisi-erkanı*. İstanbul: Berfin Yayınları.
- MENEMENCİOĞLU, B. (2011). Bektaşî ve Alevi kültüründe kadın. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. Sayı, 60: 129-140.

- NOYAN, B. (1995). *Bektaşilik Alevilik nedir* (üçüncü baskı). İstanbul: Ant/Can Yayınları, 129.
- PETERSEN, L. R. (1996). Interfaith marriage and religious commitment among Catholics. *Journal of Marriage & Family*, 48(4): 725-735.
- RENÇBER, F. (2012). *Adıyaman'da Alevilik*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- OYTAN, M. T. (2012). *Bektaşiliğin içyüzü*. İstanbul: Demos Yayınları.
- ÖZCAN, H. (2005a). Asya toplumlarını etkileyen Alevi Bektaşî kültüründe insanın değeri. *I.Uluslararası Asya Felsefe Derneği Sempozyumu*, Ekim 2005, İstanbul.
- ÖZCAN, H. (2007b). Anadolu Alevi kültüründe kadına bakışın temelleri. *Uluslararası Asya ve Afrika Çalışmaları Kongresi*, ICANAS. Eylül 2007. Ankara.
- ÖZCAN, A. K. (2013). Alevilerin müslümanlığı üzerine bir alan çalışması. *Tunceli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3): 27-44.
- SAGIR, M. (2000). Kırsal kesimde ve kentte Alevilik. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 125: 123.
- SEYMAN, Y. (2004). Alevi öğretilerinde ve toplumsal yaşamda kadın. *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 123: 32.
- ŞAHİN, Ş. (2002). Bir kamusal din olarak Türkiye'de ve ulus ötesi sosyal alanlarda inşa edilen Alevilik. *Folklor/Edebiyat Dergisi Alevilik Özel Sayısı*, 8(29): 117-128.
- TURAN, A. (1992). *Törelerimizde Beşik Kertme Adeti: Türk Kültürü Araştırmaları Doğu ve Güneydoğu Anadolu*. Ankara: Milli Folklor Yayınları, 85-105.
- TÜİK-Türkiye İstatistik Kurumu, (2014). İstatistiklerle çocuk. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, 72.
- TÜİK-Türkiye İstatistik Kurumu, (2014). İstatistiklerle aile. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, 38.
- UÇAR, R. (2006). *Sosyolojik açıdan Alevilik-Bektaşilik. Abdal Musa tekkesi üzerine bir araştırma*. Ankara: Aziz Andıç Yayınları, 149-150.
- ULUSOY YILMAZ, D., KARŞICI, G., ve SELÇUK, A. (2013). Sivas Beydili Köyü inanç sistemi içinde kadın. *İnsan Bilimleri Dergisi*, 2(2): 22-43.
- USLU ÜSTİTEN, A. (2014). Türk romanında Alevi ve Bektaşî kadın algısı. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 71: 197-208.
- UÇER, C. (2005). Geleneksel Alevilikte ibadet hayatı ve Alevilerin temel İslâmî ibadetlere yaklaşımları. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 5(2): 161-188.
- ÜNLÜSOY, K. (2009). Alevi-Bektaşî geleneğinde kadına bakış denemesi. *E-Malakat-Mezhep Araştırmaları*, 2(2): 55-90.
- YAMAN, M. (2001). *Alevilik inanç-edeb-erkân*. İstanbul: Nesil Yayınları, 16.
- YALÇIN, H. (2011a). *Anne Adaylarına Verilen Eğitimin Gebelik, Doğum, Lohusalık ve Bebek Bakımına İlişkin Fonksiyonel Olmayan Uygulamalara Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- YALÇIN, H. (2012b). Gebelik, doğum, lohusalık ve bebek bakımına ilişkin geleneksel uygulamalar (Karaman örneği). *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 55: 19-31.
- YAZICI, M. (2011). *Aleviliği Anlamanın İmkânı: Alevi Deyişlerinin ve Güllbanglarının Kavalcık Köyü Örneğinde Sosyolojik Analizi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- YILDIRIM, E. (2010). Tunceli yöresi Alevilerinde geçiş dönemi inanç ve uygulamaları üzerine sosyolojik bir araştırma. *EKEV Akademi Dergisi*, 14(42): 17-32.